

Handläggare

Christina Wahlström

Utvecklare

Vård- och omsorgsförvaltningen

Insats utan behovsprövning (IUB) – Rådgivning och stöd till personer med misstänkt eller diagnostiserad demenssjukdom

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden beslutar att:

1. insatsen "Rådgivning och stöd till personer med misstänkt eller diagnostiserad demenssjukdom" ska tillhandahållas som en insats utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen och ges utifrån de villkor som framgår i tjänsteskrivelsen.

Beskrivning av ärendet

Den 1 juli 2025 trädde den nya socialtjänstlagen (2025:400) i kraft. Lagen ger vård- och omsorgsnämnden möjlighet att tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning. Enligt 11 kap. 5 § får nämnden erbjuda insatser för personliga behov utan föregående utredning eller individuellt beslut.

För att sådana insatser ska kunna erbjudas krävs att vård- och omsorgsnämnden fattar ett särskilt beslut om vilka insatser som ska tillhandahållas utan individuell behovsprövning. Nämnden ska samtidigt ta ställning till eventuella villkor för deltagande samt om undantag ska göras från skyldigheten att dokumentera uppgifter som kan röja den enskildes identitet (den så kallade dokumentationsplikten). I detta fall bedöms

dokumentation av den enskildes identitet vara avgörande för att insatsen ska bli ändamålsenlig. Det gäller exempelvis vid återkommande samtal där dokumentation från tidigare kontakter behöver användas i kommande samtal och där det inte är tillräckligt att föra dokumentationen avidentifierad. Förvaltningen bedömer därför att insatsen som huvudregel bör dokumenteras på individnivå när rådgivning och stöd lämnas till en identifierad enskild. Kortare och mer generell information kan däremot lämnas utan dokumentation av identitetsuppgifter. Det behöver tas fram en rutin för gränsdragningen mellan generell rådgivning och mer individinriktat stöd. Förvaltningen föreslår därför att nämndens beslut kompletteras med ett uppdrag till förvaltningen att fastställa en sådan rutin innan insatsen tillämpas som IUB.

Syftet med lagändringen är bland annat att ge socialtjänsten bättre möjligheter att nå personer som i dag kan vara svåra att komma i kontakt med. Genom att förenkla processen för att få stöd sänks trösklarna för den enskilde att söka och ta emot hjälp. Intentionen är att stöd ska vara lätt tillgängligt när behov uppstår. Tidiga och lättillgängliga insatser kan även bidra till att förebygga behov av mer omfattande stöd längre fram.

Vård- och omsorgsförvaltningen föreslår att insatsen Rådgivning och stöd till personer med misstänkt eller diagnostiserad demenssjukdom ska kunna ges som en insats utan behovsprövning.

Insatsen omfattar information, rådgivning och vägledning till personer med misstänkt eller diagnostiserad demenssjukdom samt till deras anhöriga. Stödet kan avse strategier i vardagen, information om kommunens stöd, vägledning till regionens hälso- och sjukvård, stöd till anhöriga samt information om civilsamhällets resurser. Insatsen omfattar inte myndighetsutövning, medicinsk bedömning, diagnostik eller beslut om biståndsinsatser.

Vård- och omsorgsförvaltningens bedömning

Demenssjukdomar utgör en av vår tids stora folkhälsoutmaningar. Enligt Socialstyrelsen lever idag cirka 150 000 personer med demenssjukdom i Sverige och antalet beräknas öka till cirka 250 000 personer år 2050. Även i Enköpings kommun syns en ökning över tid av antalet personer med demenssjukdom. Den demografiska utvecklingen med en växande andel äldre i befolkningen bedöms vara en bidragande faktor eftersom hög ålder är den största riskfaktorn för att utveckla en demenssjukdom. Enligt

Socialstyrelsens nationella demensstrategi 2025–2028 finns ett behov av förebyggande och hälsofrämjande insatser redan tidigt i sjukdomsförloppet. Tidig uppmärksamhet och förebyggande insatser bedöms därför vara av stor betydelse.

Genom att erbjuda rådgivning och stöd utan krav på utredning eller biståndsbeslut skapas bättre förutsättningar att nå personer i ett tidigt skede innan behovet av mer omfattande insatser uppstår. Vård- och omsorgsförvaltningen bedömer således att insatsen Rådgivning och stöd till personer med misstänkt eller diagnostiserad demenssjukdom är lämplig att tillhandahålla utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen. Insatsen bedöms vara lämplig att tillhandahålla utan individuell behovsprövning eftersom den är rådgivande och vägledande till sin karaktär samt kan erbjudas i begränsad omfattning. Insatsen innebär inte myndighetsutövning och bedöms kunna bidra till att enskilda och anhöriga får stöd i ett tidigt skede. Vidare kan insatsen fungera som en väg in till andra stödformer (inklusive biståndsbedömda insatser) när sådana behov framkommer i kontakt med socialtjänsten.

Målgruppen är personer som har diagnostiserad demenssjukdom eller där demenssjukdom kan misstänkas samt anhöriga till dessa personer. Insatsen innebär inte medicinsk diagnostik eller bedömning av orsaken till kognitiv svikt. Vid behov ska den enskilde hänvisas till hälso- och sjukvården för medicinsk bedömning och utredning. Insatsen utförs av medarbetare med relevant kompetens och omfattar information, råd och vägledning kring det stöd som erbjuds av kommunen, regionen och civilsamhället. Vidare syftar insatsen även till att ge tidigt stöd vid kognitiva symtom eller misstänkt demenssjukdom samt att stärka individens förmåga att hantera sin vardag. Den innefattar även stöd kring strategier i vardagen samt information om förebyggande arbete vid kognitiva symtom och demenssjukdom.

I förarbetena till nya socialtjänstlagen framkommer att kommunen kan välja om en insats som erbjuds utan behovsprövning ska vara öppen för alla eller om vissa villkor för deltagande krävs. Sådana villkor skulle kunna vara kön, ålder, diagnos eller folkbokföringsadress. I propositionen anför regeringen att "nämnden måste utgå från objektiva grunder och sakliga hänsyn när den tar ställning till vilka insatser som ska erbjudas och med vilka eventuella villkor." (Prop. 2024/25:89 s. 328).

För att ta del av insatsen ska den enskilde:

- vara minst 18 år,

- vara folkbokförd i Enköpings kommun, och
- ha en diagnostiserad demenssjukdom, misstänkt demenssjukdom eller uppleva kognitiv svikt där demenssjukdom kan misstänkas.
- Anhöriga kan ta del av rådgivning och stöd om de själva är bosatta i Enköpings kommun. Insatsen kan även erbjudas anhöriga som bor i annan kommun under förutsättning att den person som stödet avser är bosatt i Enköpings kommun.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet tas utifrån den nya socialtjänstlagen men innebär inte att någon ny tjänst tillsätts då demensteamet finns sedan tidigare i Enköpings kommun. Förvaltningen bedömer att beslutet inte förväntas medföra några nämnvärda kostnadsökningar initialt men en viss kostnadsökning kan dock uppstå i samband med att insatsen omformas och därmed blir mer känd vilket kan leda till att fler personer efterfrågar stöd från verksamheten.

På längre sikt kan dock kostnaderna för verksamheten öka till följd av en växande målgrupp och ett potentiellt ökat behov av stöd. Vid en väsentlig ökning av efterfrågan kan behov av prioritering eller resursförstärkning komma att bli aktuellt.

Sociala eller miljömässiga konsekvenser

Förvaltningen bedömer att insatsen kan bidra till ökad trygghet, delaktighet och livskvalitet för målgruppen. Genom att sänka trösklarna till stöd kan fler invånare få tillgång till hjälp i ett tidigt skede. Insatsen ska följas upp genom sammanställning av antalet kontakter under året med fördelning mellan enskilda och anhöriga. Uppföljningen syftar till att ge en övergripande bild av insatsens omfattning, målgrupp och efterfrågan samt utgör underlag för fortsatt utveckling och planering av verksamheten.

Förvaltningen bedömer att beslutet inte väntas medföra några nämnvärda miljömässiga konsekvenser.

Beslutsunderlag

Följande handlingar har legat till grund för beslutet:

- Tjänsteskrivelse 2026-05-29

Ansvariga tjänstepersoner

Tjänsteskrivelsen är fastställd av följande:

- Kerstin Giertha, verksamhetschef för Kvalitet- och utveckling
- Mikael Gustavsson Roxell, förvaltningschef

Sändlista

Beslutet ska skickas till:

- Förvaltningschef på vård- och omsorgsförvaltningen, för åtgärd